

F. KAMENEČKI

**METODOLOGIJU STATISTIČKOG PRACENJA PROIZVODNJE VINA U NAS
TREBA MIJENJATI, A DOSADAŠNJE SERIJE PODATAKA ISPRAVITI**

U V O D

Pretpostavke za vršenje egzaktnih kvantitativnih analiza, za dobivanje ispravnih rezultata i donošenje valjanih zaključaka i prijedloga su: ispravnost i usporedivost korištenih podataka. To vrijedi i za statističke podatke, koji se u makroekonomskim analizama najčešće koriste.

Iz pogrešnih i neusporedivih podataka nikakvim se metodama analize ne mogu dobiti ispravni rezultati, već oni mogu uzrokovati velike zablude i promašaje, čiji će domet biti naročito velik u analizi pojedinih pojava u privredi i u formiranju ekonomske politike.

Odatle proizlazi velika odgovornost korisnika podataka za njihovo prethodno provjeravanje, kao i davalaca tih podataka, s obzirom na broj mogućih grešaka i korisnika.

Što je veći broj korisnika, to se — u slučaju neispravnosti i neusporedivosti podataka — povećava broj mogućih grešaka. To naročito vrijedi za često jedine i objavljene podatke statistike i na njihov »službeni« status. Takvi jedini i službeni podaci korisnike primoravaju da se njima služe, a — ako su neispravni i neusporedivi — ujedno ih prisiljavaju na pogrešne rezultate, za koje imaju i formalno opravdanje, mada često nemaju mogućnosti da ih provjere niti su to dužni, s obzirom na status podataka i autoritet ustanove koja ih daje.

Zato se u službenim i objavljenim, a pogrešnim podacima statistike, kriju najveće opasnosti.

Upravo takav slučaj imamo sa službenim i objavljenim statističkim podacima o proizvodnji vina u Jugoslaviji i po republikama, ukupno i po sektorima. Naročito velike greške postoje u podacima za društveni sektor.

Tako postoji kategorija »službenih«, u »službenim publikacijama« objavljenih, a pogrešnih i neusporedivih podataka. Za njihovo ispravljanje potrebno je temeljito poznavanje statističke metodologije, izvora i objašnjenja u njima, same tehnologije proizvodnje i tokova između sektora, strogi kritički pristup, pažljivo provjeravanje i uspoređivanje, kao i mnogo truda.

Zato korisnike želimo upoznati s greškama u tim podacima, a službenu statistiku upozoriti i pomoći joj da ih ispravi, jer se greške povećavaju, naročito u društvenom sektoru.

To su i ciljevi ovoga rada!

Velike greške postoje već u podacima o proizvodnji prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije. One proizlaze iz nezadovoljavajuće metodologije, promijenjenog obuhvata izvora sirovine i proizvođača, neusta-

ljene definicije »domaće prerade« u statistici i nedovoljnog provjeravanja i uspoređivanja prikupljenih podataka putem njenih raznih službi.

Zato posebno analiziramo statističke podatke o proizvodnji prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije i dokazujemo greške u njima.

Kada je riječ o statistici proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru po republikama, tada se metodološki problemi njenog praćenja i mogućnosti grešaka još povećavaju, zbog neregistriranog, a postojećeg velikog međurepubličkog prometa grožđa za preradu. Da bismo ukazali i na te greške i na mogućnosti njihova otklanjanja, analiziramo odgovarajuće podatke za društveni sektor SR Hrvatske. Tako se dobiva potpunija slika i potrebna cjelokupna metodologija.

Da bi analiza bila što potpunija i jasnija, greške u statistici proizvodnje prirodnog vina na društvenom sektoru obrađujemo pojedinačno i svaku posebno dokazujemo primjerima i podacima.

U analizi smo obuhvatili razdoblje 1959 — 1975. godine, a podatke navodimo onako, kako su objavljeni u službenim statističkim publikacijama.

Korisnike i statistiku ujedno upozoravamo da — osim grešaka u statistici proizvodnje vina — postoje i greške u statistici otkupa i prometa (domaće trgovine) vina, ali one prelaze postavljene okvire ovog rada.

I. OPĆENITO O STATISTIČKOJ METODOLOGIJI PRAĆENJA PROIZVODNJE VINA U NAS

Jugoslavenska poljoprivredna statistika nakon II svjetskog rata — za razliku od predratne — prati proizvodnju vina, ali na bazi »domaće prerade na poljoprivrednim gospodarstvima (gazdinstvima).«¹⁾

Ova opaska navodi se ispod svih odgovarajućih tabela i u svim statističkim izvorima, posebno u SGJ-ima. Međutim, o samoj »domaćoj preradi na poljoprivrednim gospodarstvima« daju se različite definicije i obrazloženja, tako da je već u tom pogledu naša statistika nedosljedna. Ta nedosljednost naročito se ispoljava u obuhvatu proizvođača vina u društvenom sektoru i u izvorima sirovine, tj. grožđa za preradu.

Tako se navodi:

»**Pod domaćom preradom** voća i grožđa podrazumijeva se prerada na poljoprivrednim gospodarstvima.«²⁾

Odatle nije vidljivo da li je obuhvaćena samo prerada vlastitih, ili vlastitih i kupljenih proizvoda (sirovina). Takva opaska nalazi se u svim SGJ-ima, sve do 1977. godine.

Također se navodi:

»**Pod domaćom preradom** podrazumijeva se prerada na poljoprivrednim gospodarstvima bilo iz vlastite proizvodnje ili nabavljenog voća i grožđa.«³⁾ Ta se definicija razlikuje od prve u pogledu izvora sirovina.

1) Kao metodološko objašnjenje i upozorenje korisnicima.

2) Vidi tabele u svim SGJ-ima o domaćoj preradi — kao SGJ—1976, str. 162.

3) »Statistika površina i prinosa poljoprivrednih kultura«, SZS, Metodološki materijali 126, Beograd, april 1961, str. 42.

Za društveni sektor to bi značilo da je — osim njegovog (vlastitog) grožđa — obuhvaćena i prerada, odnosno proizvodnja vina i iz otkupljenog (nabavljenog) grožđa za preradu u privatnom sektoru.

To vrijedi i za uvoz grožđa za preradu.

U Statističkim biltenima (SB) Saveznog zavoda za statistiku (SZS) br. 316 (str. 9), 376 i 485 (str. 8) navodi se:

»Podaci o domaćoj preradi poljoprivrednih proizvoda odnose se **samo na preradu na poljoprivrednim gospodarstvima** (potcrtao — F. K.)«.

Daljnja obrazloženja se ne daju, tako da nije jasno što je obuhvaćeno pod »poljoprivrednim gospodarstvima« u društvenom sektoru, i da li je obuhvaćena samo prerada vlastitih, ili vlastitih i nabavljenih sirovina.

Naprotiv, u SB SZS, br. 535 (str. 6) i 586 (str. 5) piše:

»Podaci o domaćoj preradi poljoprivrednih proizvoda odnose se na preradu na poljoprivrednim gospodarstvima, i to iz vlastite proizvodnje i iz nabavljenog voća i grožđa od drugih gospodarstava. Ovdje **nije obuhvaćena** (potcrtao — F. K.) prerada u specijaliziranim poduzećima i pogonima koji imaju industrijski karakter (pogoni poljoprivredno-prehrambenih kombinata, poduzeća za proizvodnju alkoholnih pića i dr.)«.

Ova se definicija, opet, bitno razlikuje od svih ranijih, jer je njom proizvodnja vina u društvenom sektoru, zapravo, podijeljena na dva dijela: na proizvodnju u »poljoprivrednim gospodarstvima« i na proizvodnju u »industriji«, a posljednja u podacima nije obuhvaćena.

Međutim, ni ta definicija nije konačna. Naknadno se o podacima o preradi voća i grožđa navodi da se oni odnose ». . . na preradu voća i grožđa i predstavljaju preradu na poljoprivrednim gospodarstvima iz vlastite proizvodnje i iz nabavljenog voća i grožđa sa strane od drugih gospodarstava. **Za društveni sektor uključene su vinarije, ukoliko se bave proizvodnjom prirodnog vina i rakije** (potcrtao — F. K.)«⁴⁾

Ova se definicija, nanovo, razlikuje od svih ranijih, posebno u nejasnoći o obuhvatu vinarija na »poljoprivrednim gospodarstvima« i u »industriji«, ali se unatoč njoj u SGJ-ima i dalje navodi:

»Pod domaćom preradom voća i grožđa podrazumijeva se prerada na poljoprivrednim gospodarstvima.«

Drugim riječima, u jednim statističkim publikacijama mijenjane su definicije »domaće prerade« (SB SZS), dok su u drugim ostale nepromijenjene (SGJ), mada između njih postoje suštinske razlike.

Kada ih uspoređi, čitalac i dalje ostaje u nedoumici u pogledu obuhvata vinarija u društvenom sektoru i izvora sirovine. Bitno je da se svaka promjena u definiciji »domaće prerade« odrazila na ispravnost i usporedivost statističkih podataka, ali je značajno da se korisnike tih podataka ne upozorava niti im se iznose razlike u proizvodnji vina, koje su nastale zbog promjena u definicijama, iako su one velike.

Iako na prvi pogled nevažne i formalne, ove razlike u definicijama »domaće prerade« višestruko su se odrazile na kvalitetu podataka o proizvodnji vina, naročito u društvenom sektoru.

4) SB SZS, br. 923, str. 6.

Razlike u izvorima grožđa za preradu i u obuhvatu društvenih gospodarstava i preko njih vinarija, odrazile su se tako da u jednim godinama pod proizvodnjom vina u društvenom sektoru nije iskazana ni ona proizvodnja, koja se trebala ostvariti iz njegova vlastitog grožđa; u drugim godinama iskazana je proizvodnja iz vlastitog i samo iz dijela otkupljenog grožđa za preradu u privatnom sektoru; u trećim je obuhvaćena proizvodnja iz vlastite i cijele otkupljene količine grožđa za preradu u privatnom sektoru, a u četvrtim godinama iskazana proizvodnja vina u društvenom sektoru veća je od tehnološki moguće iz ukupno raspoložive količine grožđa za preradu u njemu.

Zato već podaci o proizvodnji vina u društvenom sektoru Jugoslavije, kako ih daje samo poljoprivredna statistika, nisu ispravni ni usporedivi.

Podjela, pak, vinarija na one u poljoprivrednim gospodarstvima i u industriji dovela je do toga da proizvodnja vina u »industrijskim vinarijama« nije obuhvaćena u poljoprivrednoj statistici, a podaci o industrijskoj proizvodnji vina nisu zbrojeni s podacima poljoprivredne statistike, da bi se dobila »ukupna« proizvodnja vina u društvenom sektoru Jugoslavije.

To još više vrijedi za podatke o proizvodnji vina u društvenom sektoru po republikama! Tako su nastale velike i inače neobjašnjive razlike, odnosno greške, koje — de facto — čine neupotrebljivim postojeće statističke serije o proizvodnji vina u Jugoslaviji, ukupno i po sektorima.

Za vino statistika primjenjuje slijedeću definiciju:

»Kao vino smatra se samo proizvod dobiven alkoholnim vrenjem šire ili kljuka od svježeg grožđa plemenite loze i hibrida.«⁵⁾

To bi trebalo značiti da je obuhvaćena samo proizvodnja »prirodnih vina«, a ne i proizvodnja »umjetnih vina«, koja je razvijena u oba sektora. Stoga se već sa stanovšta stvarne proizvodnje »vina«, kao jednog proizvoda, naročito u društvenom sektoru, postojećoj statistici može staviti ozbiljan prigovor. To vrijedi utoliko više što je u industrijskoj statistici posebno izkazana proizvodnja »umjetnih vina«.

Tako već ni definicija »vina« u statistici nije jedinstvena!

Općenito se može primijetiti da je — što se tiče »domaće prerade« u društvenom sektoru — u postojećoj poljoprivrednoj statistici primijenjen institucionalni, a ne funkcionalno-tehnološki kriterij, tj. da kao kriterij za obuhvat vinarija i za proizvodnju vina, kao jednog proizvoda, nije primijenjena proizvodno-tehnološka namjena prerađivačkih kapaciteta (vinarija), već institucionalni okvir njihova rada (koji se mijenjao! !).

Pod »domaćom preradom« u poljoprivrednoj statistici u društvenom sektoru obuhvaćena je samo prerada grožđa na »poljoprivrednim gospodarstvima«, ali ne i jednaka prerada izvan njih, iako se u »nepoljoprivrednim« organizacijama nalaze veliki kapaciteti za preradu grožđa i za proizvodnju vina.

Dakle, zanemarena je osnovna činjenica da se u vinarijama — bez obzira na institucionalnu pripadnost — vrši ista prerada i dobiva isti proizvod.

Odatle je i nastala paradoksalna pojava, tj. da poljoprivredna statistika ne iskazuje proizvodnju vina u »industrijskim vinarijama« i da proizvodnja

5) SB SZS, br. 586, str. 5 i SGJ — 1976, str. 38.

u njima — prema industrijskoj statistici — nije zbrojena s proizvodnjom na »poljoprivrednim gospodarstvima«. Bez obzira na velike greške u tim podacima — riječ je o metodologiji — tako se pod proizvodnjom vina u društvenom sektoru objavljuju nepotpuni i pogrešni podaci, što većina korisnika ne može vidjeti, jer se objavljuju u različitim izvorima, bez odgovarajućih napomena.⁶⁾

To je razlog više da se pristupi kritičkom preispitivanju i ispravljanju tih podataka i cijelih serija.

Radi prostora, u slijedećoj analizi iznosimo podatke za Jugoslaviju i za SR Hrvatsku.

II. PROIZVODNJA VINA U JUGOSLAVIJI I U SR HRVATSKOJ UKUPNO I PO SEKTORIMA PREMA STATISTICI

1) Proizvodnja vina prema poljoprivrednoj statistici

Odgovarajući podaci nalaze se u tabeli 1.

Iz njih je vidljivo da je pod ukupnom proizvodnjom vina, kako u Jugoslaviji tako i u SR Hrvatskoj, iskazana suma proizvodnji u društvenom i privatnom sektoru, kako ih evidentira poljoprivredna statistika.

Tabela 1 — Proizvodnja vina u Jugoslaviji i u SR Hrvatskoj ukupno i po sektorima — prema poljoprivrednoj statistici 1959 — 1975. godine
(00 hl)

Godina	Jugoslavija			SR Hrvatska		
	Ukupno	Društveni	Privatni	Ukupno	Društveni	Privatni
1959.	46.060	2.640	43.400	22.300	860	21.400
1960.	33.510	2.810	30.700	14.500	958	13.500
1961.	42.639	3.840	38.800	18.300	809	17.500
1962.	51.511	6.650	44.900	21.200	1.800	19.400
1963.	58.984	8.750	50.200	25.800	3.080	22.700
1964.	58.520	11.600	46.900	24.000	3.780	20.200
1965.	51.511	9.720	41.800	21.900	3.803	18.100
1966.	56.900	12.989	43.900	21.600	3.431	18.200
1967.	52.300	12.128	40.200	23.600	4.234	19.400
1968.	60.800	13.859	47.000	24.200	3.736	20.500
1969.	70.596	16.401	54.195	24.697	3.485	21.212
1970.	54.031	13.862	40.169	24.439	3.397	21.042
1971.	55.455	16.514	38.941	23.160	4.014	19.146
1972.	62.626	23.152	39.474	18.744	3.433	15.311
1973.	77.008	26.941	50.067	26.030	4.411	21.619
1974.	58.106	22.013	36.093	22.169	5.115	17.054
1975.	54.187	21.239	32.948	19.484	3.572	15.912

Izvori: SB SZS, br. 180, 217, 240, 273, 316, 376, 434, 485, 535, 586, 626, 692, 761, 812, 881, 923 i 983.

6) Tako su u SB SZS, br. 881, u Tab. 5—1, str. 44 objavljeni pogrešni podaci o proizvodnji vina u Jugoslaviji 1954 — 1973. godine, ukupno i po sektorima, a da korisnicima ničim nije ukazano na greške u njima. Jednako je i u SB SZS, br. 983, Tab. 5—1, str. 43, u kojoj su objavljeni isti podaci za 1966 — 1975. godinu.

Isto je u svim SGJ-ima za ukupnu proizvodnju vina u Jugoslaviji.

(Naravno, to vrijedi pod pretpostavkom da se umjetna vina ne proizvode i na društvenim »poljoprivrednim gospodarstvima«).

c) Ako se »prirodno« i »umjetna vina« u industriji »proizvode«, kao što se izričito navodi u napomenama industrijske statistike⁷⁾, onda je tu proizvodnju potrebno dodati ne samo proizvodnji u društvenom sektoru, nego i ukupnoj proizvodnji vina u Jugoslaviji i po republikama, kako je iskazana u poljoprivrednoj statistici, što do sada nije učinjeno.

Stoga treba mijenjati metodološku shemu i za ukupnu proizvodnju vina, koja može izgledati tako da se navedenoj shemi za društveni sektor doda proizvodnja vina u privatnom sektoru. To podrazumijeva da i ona može biti podijeljena na dva dijela: na prirodno i na umjetna vina.

Tako bi se dobila proizvodnja prirodnog i umjetnih vina po sektorima i ukupno u Jugoslaviji, te u poljoprivredi i u industriji.

3) Ukupna proizvodnja prirodnog vina u Jugoslaviji i u SR Hrvatskoj 1959—1975. godine

Tabela 3 — Korigirana proizvodnja prirodnog vina u društvenom sektoru i ukupno u Jugoslaviji i u SR Hrvatskoj 1959 — 1975. godine

(00 hl)

Godina	Jugoslavija		SR Hrvatska	
	Ukupno	Društveni sektor	Ukupno	Društveni sektor
1959.	40.150	2.730	(22.300)	(860)
1960.	34.460	3.760	(14.500)	(958)
1961.	44.099	5.300	(18.300)	(809)
1962.	52.911	8.050	21.212,26	1.812,26
1963.	60.164	9.930	25.804,87	3.084,87
1964.	59.910	12.990	24.046,91	3.826,91
1965.	55.741	13.950	22.022,08	3.925,08
1966.	59.550	15.639	21.737,25	3.568,25
1967.	54.490	14.318	23.889,20	4.523,20
1968.	63.870	16.929	25.669,31	5.205,31
1969.	73.906	19.711	25.044,56	3.823,56
1970.	57.361	17.192	24.965,60	3.923,60
1971.	59.735	20.794	23.904,41	4.758,41
1972.	68.946	29.472	21.151,50	5.840,50
1973.	88.718	38.651	30.089,48	8.470,48
1974.	69.836	33.743	26.174,67	9.120,67
1975.	65.537	32.589	23.709,14	7.797,14

Sastavljeno prema Tabeli 1 i 2.

⁷⁾ »Proizvodnjom se ne podrazumijeva njegovanje i miješanje kupljenih pića« (RZS SRH, Dokumentacija, br. 273, str. 242).

Budući da proizvodnja »umjetnih vina« nije određena proizvodnjom grožđa, to je izostavljamo. Ona je značajna samo sa stanovišta bilance vina.

Kao što je navedeno, jer je riječ o »proizvodnji«, metodološki je ispravno da se proizvodnja prirodnog vina u »industriji« doda proizvodnji tih vina u društvenom sektoru, prema poljoprivrednoj statistici. Zato se adekvatno povećava i ukupna proizvodnja prirodnih vina u Jugoslaviji i po republikama.

Tako su dobiveni podaci iz tabele 3.

Jednako kao ni iz tabele 1, samo iz tih podataka nije moguće ustanoviti eventualne greške. Ipak se nameće suštinsko pitanje: da li su podaci poljoprivredne i industrijske statistike o proizvodnji vina ispravni i usporedivi i da li zbroj tih podataka daje stvarnu proizvodnju vina u društvenom sektoru?

Ako ti podaci nisu ispravni ni usporedivi, zašto nisu i kako ustanoviti i kvantificirati greške?

Nezahvalan, ali ipak rješiv zadatak!

III. METODOLOŠKA OBJAŠNENJA I OSNOVNE VELIČINE ZA ODREĐIVANJE GREŠAKA U STATISTICI PROIZVODNJE VINA U JUGOSLAVIJI I U SR HRVATSKOJ

1) Metodološka objašnjenja

Da bi se mogle dokazati i razumjeti greške u statistici proizvodnja vina, potrebna su prethodna metodološka objašnjenja i rješenja, definicije pojedinih veličina i njihova razgraničenja, kao i razgraničenja pojedinih izvora sirovina i njihovih tokova.

Zato prije daljnje analize dajemo potrebna objašnjenja.

Ukupnu proizvodnju grožđa čini proizvodnja stolnog i vinskog grožđa. Njih naša statistika odvojeno ne prati. Namjene svakog grožđa nisu strogo razgraničene.

Dio stolnog grožđa namijenjenog potrošnji u svježem stanju se otkupljuje u oba sektora i zatim se nalazi u prometu unutarne trgovine, a dio se i izvozi; dio tog grožđa zajedno s dijelom vinskog grožđa prodaje se na seljačkim tržnicama. Dio proizvedenog stolnog i vinskog grožđa također se troši u svježem stanju neposredno kod proizvođača (naturalna potrošnja).

Zato ukupno raspoloživu količinu grožđa za preradu u vino (suho grožđe se u nas ne proizvodi) predstavlja razlika između ukupne proizvodnje, te otkupa stolnog grožđa, prodaja grožđa na seljačkim tržnicama i naturalne potrošnje grožđa u svježem stanju.

Otkup grožđa za preradu, bez obzira u kojem sektoru se vrši, ne mijenja ukupno raspoloživu količinu tog grožđa, jer se njim vrši samo transfer dijela grožđa za preradu između pojedinih proizvođača i prerađivača unutar društvenog sektora, kao i između privatnog i društvenog sektora u cjelini.

Ova metodologija može se primijeniti za određivanje ukupno raspoložive količine grožđa za preradu i ukupne proizvodnje vina u Jugoslaviji.

Vrši li se analiza po sektorima, potrebne su izmjene i dopune.

Naime, raspoloživu količinu grožđa za preradu u društvenom sektoru čini razlika između njegove ukupne proizvodnje grožđa i otkupljenog stolnog grožđa (grožđe za jelo). Otkup grožđa za preradu u tom sektoru je njegova interna realizacija. Tako dobivenu količinu grožđa za preradu u društvenom sektoru nazvat ćemo **vlastitom količinom**.

Vlastita količina nije jednaka ukupnoj količini grožđa za preradu u društvenom sektoru. Otkup grožđa za preradu vrši društveni sektor i u privatnom sektoru i to grožđe prerađuje u svojim vinarijama. Zato se ukupno raspoloživa količina grožđa za preradu u društvenom sektoru povećava za količinu otkupljenog grožđa u privatnom sektoru, pa smo je nazvali **ukupno raspoloživom količinom**.

Ona se sastoji iz dva dijela: iz vlastitog grožđa za preradu proizvedenog u društvenom sektoru i iz grožđa za preradu otkupljenog u privatnom sektoru. Zato se i proizvodnja vina u tom sektoru analogno može podijeliti na dva dijela. Pri tom su gledajući društveni sektor u cjelini — irelevantni institucionalni okviri u kojima se vrši sama prerada u vinarijama, tj. da li na »poljoprivrednim gospodarstvima«, ili u »industriji«.

Tako određena vlastita i ukupno raspoloživa količina grožđa za preradu u društvenom sektoru može služiti kao polazna osnovica za uspoređivanje sa statističkim podacima o proizvodnji vina u tom sektoru.

Naravno, adekvatno količini otkupljenog grožđa za preradu u privatnom sektoru, smanjuje se raspoloživa količina i »domaća prerada« grožđa u tom sektoru, kao i odgovarajuća proizvodnja vina.

Primijenimo li navedenu metodologiju i kvantificiramo li sve navedene veličine, dolazimo do grešaka u statistici proizvodnje vina, posebno u društvenom sektoru Jugoslavije.

2) Osnovne veličine za određivanje grešaka u statistici proizvodnje vina u Jugoslaviji i u SR Hrvatskoj

Da bismo mogli odrediti greške u statistici proizvodnje vina, kao polaznu veličinu uzimamo ukupnu proizvodnju grožđa i proizvodnju po sektorima. Nju sadrži tabela 4.

U skladu s navedenom metodologijom, da bismo odredili raspoloživu količinu vlastitog i ukupno raspoloživu količinu grožđa za preradu u društvenom sektoru, potrebno je izvršiti odgovarajuće dopune, uzimajući u obzir otkup grožđa po namjenama i po sektorima.

Podatke o otkupu grožđa za jelo (stolnog) i grožđa za preradu po sektorima i ukupno za Jugoslaviju i za SR Hrvatsku sadrže tabele 5 i 6.

Tabela 4 — Proizvodnja grožđa ukupno i po sektorima u Jugoslaviji i u SR Hrvatskoj 1959 — 1975. godine

Godina	Jugoslavija			SR Hrvatska		
	Ukupno	Društveni	Privatni	Ukupno	Društveni	Privatni
1959.	95.485	5.930	89.500	36.600	1.450	35.200
1960.	73.200	6.750	66.500	24.700	1.220	23.500
1961.	96.189	9.409	86.700	32.000	1.460	30.500
1962.	112.753	11.053	102.000	35.809	1.953	33.856
1963.	121.619	9.869	112.000	42.250	1.776	40.474
1964.	125.302	13.992	111.000	38.967	1.917	37.050
1965.	112.024	15.975	96.100	34.396	1.992	32.404
1966.	123.000	16.945	106.000	34.860	2.300	32.560
1967.	105.000	14.230	90.600	37.761	2.422	35.339
1968.	127.000	17.747	109.000	39.959	2.363	37.596
1969.	149.922	20.745	129.177	40.451	2.205	38.246
1970.	110.117	18.338	91.778	40.779	2.585	38.194
1971.	109.634	19.420	90.214	37.856	2.600	34.986
1972.	113.965	17.817	96.148	30.804	2.378	28.426
1973.	144.981	23.445	121.536	42.248	3.399	38.849
1974.	108.026	19.603	88.423	34.990	2.808	32.182
1975.	102.937	23.356	79.580	30.851	2.418	28.433

Izvori: SB SZS, br. 180, 217, 240, 273, 316, 376, 434, 485, 535, 586, 626, 692, 761, 812, 881, 923 i 983.

Tabela 5 — Otkup grožđa po namjenama i po sektorima u Jugoslaviji 1959 — 1975. godine

Godina	Grožđe za jelo			Grožđe za preradu		
	Ukupno	Društveni	Privatni	Ukupno	Društveni	Privatni
1959.	19.670	4.670	15.000	113.256	8.107	105.149
1960.	18.279	7.038	11.240	68.947	16.238	52.709
1961.	25.688	12.291	13.397	98.780	26.481	72.299
1962.	42.039	17.713	24.326	121.793	26.331	95.462
1963.	29.315	12.273	17.042	123.305	19.798	103.507
1964.	35.549	18.145	17.403	118.981	32.072	86.910
1965.	40.386	26.551	13.836	113.833	46.936	66.897
1966.	32.636	23.875	8.759	136.036	36.548	99.488
1967.	26.628	19.853	6.775	106.297	35.115	71.182
1968.	36.295	28.902	7.393	123.399	42.375	81.024
1969.	48.076	39.561	8.516	159.260	43.800	115.460
1970.	39.160	33.659	5.501	106.289 ¹⁾	30.647	75.642
1971.	43.757	32.556	11.201	112.570	39.209	73.361
1972.	35.128	26.301	8.827	223.651	56.667	166.984
1973.	42.436	31.905	10.531	254.674	76.448	178.226
1974.	49.936	37.736	12.200	169.838	40.644	129.193
1975.	53.648	33.309	20.338	171.463	56.286	115.177

Izvori: SB SZS, br. 186, 287, 289, 317, 424, 480, 534, 587, 632, 694, 762, 814, 950, 973 i 991.

1) Ispravljeni podatak

Iz njih je vidljivo da se grožđe obiju namjena otkupljuje u oba sektora, da otkup u društvenom sektoru raste, da se glavina grožđa za preradu otkupljuje u privatnom sektoru i da je otkup općenito nestabilan.

Odbijemo li od ukupne proizvodnje grožđa u društvenom sektoru otkupljene količine grožđa za jelo u tom sektoru, dobijemo njegovu vlastitu količinu grožđa za preradu. Dodamo li tako dobivenoj količini otkupljeno grožđe za preradu u privatnom sektoru, dobijemo ukupno raspoloživu količinu grožđa za preradu u društvenom sektoru.

Tako određeni podaci za SR Hrvatsku ne obuhvaćaju grožđe za preradu iz međurepubličkog prometa.

Na opisani način dobili smo podatke iz tabele 7.

Oni mogu služiti kao osnovica za uspoređivanje s statističkim podacima o proizvodnji vina i za njihove korekcije.

Tabela 6 — Otkup grožđa po namjenama i po sektorima u SR Hrvatskoj 1959 — 1975. godine

(Tona)

Godina	Grožđe za jelo			Grožđe za preradu		
	Ukupno	Društveni ¹⁾	Privatni	Ukupno	Društveni ¹⁾	Privatni
1959.	2.030	539	1.491	36.469	2.353	34.116
1960.	2.000	499	1.501	19.451	2.086	17.365
1961.	1.613	931	682	12.279	2.497	9.782
1962.	2.787	1.574	1.213	35.180	4.671	30.509
1963.	1.072	530	542	34.345	2.872	31.473
1964.	1.970	880	1.090	30.877	3.113	27.764
1965.	1.058	519	539	28.752	2.159	26.593
1966.	842	490	352	21.919	2.260	19.660
1967.	802	623	170	27.679	2.783	24.896
1968.	889	816	73	29.006	4.805	24.201
1969.	1.392	935	457	23.252	3.103	20.149
1970.	1.509	1.416	93	23.519	2.439	21.080
1971.	1.304	1.235	70	15.450	2.080	13.369
1972.	1.628	1.553	75	24.501	796	23.705
1973.	1.024	853	171	23.399	824	22.575
1974.	2.768	2.712	56	34.811	3.102	31.709
1975.	2.037	1.726	312	20.926	80	20.126

Izvori: SB SZS, br. 186, 287, 289, 317, 424, 480, 534, 587, 632, 694, 762, 814, 950, 973 i 991.
SGH — 1971, str. 167 — 169 i SGH — 1976, str. 188 — 190.

1) »Otkup odabranih poljoprivrednih proizvoda od društvenih poljoprivrednih gospodarstava iz vlastite proizvodnje« (SGH — 1976, str. 190, Tab. 14 — 18).

Tabela 7 — Raspoloživa količina grožđa za preradu u društvenom sektoru Jugoslavije i SR Hrvatske 1959 — 1975. godine

(Tona)

Godina	Jugoslavija		SR Hrvatska	
	Vlastita	Ukupna	Vlastita	Ukupna
1959.	54.630	159.779	13.961	48.077
1960.	60.462	113.171	11.701	29.066
1961.	81.799	154.098	13.669	23.451
1962.	92.817	188.279	17.956	48.465
1963.	86.417	189.924	17.230	48.703
1964.	121.775	208.685	18.290	46.054
1965.	133.189	200.086	19.401	45.994
1966.	145.575	245.063	22.510	42.170
1967.	123.353	194.535	23.588	48.484
1968.	148.570	229.594	22.814	47.015
1969.	167.891	283.351	21.115	41.264
1970.	149.726	225.368	24.434	45.514
1971.	161.643	235.004	24.765	38.134
1972.	151.867	318.851	22.227	45.932
1973.	202.550	380.776	33.137	55.712
1974.	158.296	287.489 ¹⁾	25.368	57.077
1975.	200.255	315.432	22.454	42.580

IV. GREŠKE U STATISTICI PROIZVODNJE VINA U DRUŠTVENOM SEKTORU U JUGOSLAVIJI

Greške u statističkim podacima su višestruke. Da bi se one lakše shvatile i da bi analiza bila preglednija, u tabeli 8 rekapituliramo podatke o najvažnijim veličinama (pojavama).

Izneseni podaci odnose se na vlastitu i ukupno raspoloživu količinu grožđa za preradu u društvenom sektoru i na proizvodnju prirodnog vina u njemu, prema poljoprivrednoj i industrijskoj statistici. Tako je olakšano uspoređivanje tih veličina.

Budući da su »službeni« i »objavljeni«, za podatke o proizvodnji prirodnih vina svaki korisnik morao bi vjerovati da su ispravni i usporedivi.

Međutim, ako se pažljivije uspoređuju po godinama i s mogućim tehnološkim odnosima (randmanom vina), analitičar odmah dolazi do rezultata da službeni i objavljeni podaci o proizvodnji prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije ne samo da nisu ispravni, nego da nisu ni usporedivi, što je osnovni statistički uvjet za njihovu upotrebu. Iz njih čak izbija upravo neshvatljiva nedosljednost i površnost službene statistike.

¹⁾ Bez uvoza 23.108 tona grožđa iz Rumunjske i Grčke.
Sastavljeno prema tabeli 4, 5 i 6.

Da bi to dokazali stavili smo posebno u odnos proizvodnju prirodnog vina prema poljoprivrednoj statistici, zatim ukupnu proizvodnju tog vina s vlastitom i ukupno raspoloživom količinom grožđa za preradu u društvenom sektoru.

Dobili smo podatke iz tabela 9.

Navedeni randman vina, osim u pojedinim godinama, tehnološki je apsurdan.

Određen na bazi vlastite količine grožđa za preradu i proizvodnje vina prema poljoprivrednoj statistici, dobiveni randman do 1961. godine daleko je manji od stvarnog. To znači da do te godine pod »domaćom preradom« u društvenom sektoru ne samo da nije obuhvaćena cijela količina otkupljenog grožđa za preradu u privatnom sektoru, nego ni sva vlastita količina tog grožđa proizvedenog u društvenom sektoru. Nadalje, to znači da obuhvat vinarija u poljoprivrednoj statistici nije bio potpun, odnosno da uopće nije bila priznata proizvodnja vina u »industriji«.

Tabela 8 — Raspoloživa količina grožđa za preradu i proizvodnja prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije prema statistici 1959 — 1975. godine

Godina	Raspoloživa količina grožđavagona		Proizvodnja prirodnog vina—00 hl	
	Vlastita	Ukupna	Poljoprivredna statistika	Ukupno
1959.	5.463,0	15.977,9	2.640	2.730
1960.	6.046,2	11.317,1	2.810	3.760
1961.	8.179,9	15.409,8	3.840	5.300
1962.	9.281,7	18.827,9	6.650	8.050
1963.	8.641,7	18.992,4	8.750	9.930
1964.	12.177,5	20.868,5	11.600	12.990
1965.	13.318,9	20.008,6	9.720	13.950
1966.	14.557,5	24.506,3	12.989	15.639
1967.	12.335,3	19.453,5	12.128	14.318
1968.	14.857,0	22.959,4	13.859	16.929
1969.	16.789,1	28.335,1	16.401	19.711
1970.	14.972,6	22.536,8	13.862	17.192
1971.	16.164,3	23.500,4	16.514	20.794
1972.	15.186,7	31.885,1	23.152	29.472
1973.	20.255,0	38.077,6	26.941	38.651
1974.	15.829,6	28.748,9 ¹⁾	22.013	33.743
1975.	20.025,5	31.543,2	21.239	32.589

1) Bez uvezenog grožđa (23.108 tona).
Sastavljeno prema tabeli 1, 3 i 7.

Zato je proizvodnja vina u društvenom sektoru do 1961. godine, već prema poljoprivrednoj statistici, bitno smanjena, odnosno nerealna.

Od 1962. godine je obrnuto! S izuzetkom u 1962. i 1965. godini, dobiveni randman vina znatno je veći od tehnološki mogućeg; čak do dva puta. To je dokaz da je nakon 1961. godine pod »domaćom preradom« u društvenom sektoru obuhvaćena veća količina grožđa od njegove vlastite, tako da je i dio proizvedenog vina dobiven preradom dijela otkupljenog grožđa u privatnom sektoru.

Zato podaci o proizvodnji vina u društvenom sektoru Jugoslavije, prema poljoprivrednoj statistici, nisu ni ispravni ni usporedivi. To ne mogu ni biti, jer je promijenjen obuhvat sirovine.

Usporedi li se randman vina, dobiven na bazi vlastite i ukupne raspoložive količine grožđa za preradu, s proizvodnjom prirodnog vina, prema poljoprivrednoj statistici, dolazi se do daljnjih rezultata.

Randman vina na bazi ukupno raspoložive količine grožđa za preradu, u svim godinama — osim nakon 1971. — opet, znatno je niži od randmana dobivenog na bazi vlastite količine grožđa za preradu. Znači, da je iskazana proizvodnja vina znatno manja od moguće na bazi ukupno raspo-

Tabela 9 — Randman vina na bazi vlastite i ukupno raspoložive količine grožđa za preradu te iskazane proizvodnje vina prema poljoprivrednoj i industrijskoj statistici u društvenom sektoru Jugoslavije 1959 — 1975. godine

Godina	Poljoprivredna statistika		Ukupna proizvodnja ¹⁾	
	Vlastita	Ukupna	Vlastita	Ukupna
1959.	48,32	16,52	49,97	17,08
1960.	46,47	24,83	52,18	33,22
1961.	46,94	24,92	64,79	34,39
1962.	71,64	35,32	86,73	42,75
1963.	101,25	46,07	102,99	52,28
1964.	95,26	55,58	106,67	62,24
1965.	72,98	48,58	104,74	69,72
1966.	89,22	53,00	107,43	63,81
1967.	98,32	62,34	116,07	73,60
1968.	93,28	60,36	113,94	73,73
1969.	97,67	57,88	117,40	69,56
1970.	92,58	61,51	114,83	76,28
1971.	102,16	70,27	128,64	88,48
1972.	152,45	72,61	194,06	92,43
1973.	133,01	70,75	190,82	101,50
1974.	139,06	70,87	213,16	117,37
1975.	106,06	67,33	162,74	103,31

1) Prema poljoprivrednoj i industrijskoj statistici.

ložive količine i veća od moguće na bazi vlastitog grožđa. Razlika se može odnositi na proizvodnju vina u »industriji«.

Zanimljivo je, međutim, da tako određen randman vina ima od 1959. godine tendenciju rasta, što znači da je poljoprivredna statistika obuhvaćala sve veći broj »vinarija«, koje je, istodobno, obuhvaćala i industrijska statistika.

Ta greška čini se da je eliminirana u poljoprivrednoj statistici tek od 1971. godine.

To je još jedan dokaz o neusporedivosti podataka o proizvodnji vina u društvenom sektoru prema poljoprivrednoj statistici, jer je ona mijenjala obuhvat i sirovine i vinarija.

Dakle, do 1961. godine pod »domaćom preradom« grožđa u društvenom sektoru nije bila obuhvaćena ni prerada sve količine njegovog vlastitog grožđa, a da se i ne govori o obuhvatu sve količine otkupljenog grožđa za preradu u privatnom sektoru, dok je od 1962. godine obuhvaćena količina grožđa veća od njegove vlastite, ali manja od ukupno raspoložive. Ta se razlika postupno smanjivala, ali je istodobno u industrijskoj statistici iskazivana sve veća proizvodnja vina.

Zato je statistički iskazana proizvodnja vina u društvenom sektoru Jugoslavije do 1961. godine manja i od njegove stvarno moguće vlastite, dok je od 1962. godine veća od njegove vlastite, ali manja od stvarne ukupne.

Kako onda ti podaci mogu biti ispravni i usporedivi? Međutim, korisnike tih podataka se na greške u njima ne upozorava niti se serije pogrešnih podataka ispravljaju, nego se samo nastavljaju, s dalje neusporedivim podacima, i objavljuju. To vrijedi već za poljoprivrednu statistiku.

Određen na bazi ukupne proizvodnje vina, tj. kako je iskazana u poljoprivrednoj i industrijskoj statistici, i količine vlastitog grožđa za preradu u društvenom sektoru, randman vina otkriva daljnje greške.

Naime, i tako određen, do 1961. godine on se bitno razlikuje od tehnološki mogućeg. To znači da do te godine ni u poljoprivrednoj ni u industrijskoj statistici nije obuhvaćena stvarna proizvodnja vina u društvenom sektoru Jugoslavije, već iz njegova vlastitog grožđa, kao ni sva količina otkupljenog grožđa, odnosno, da do te godine praktički nije evidentirana proizvodnja prirodnog vina u industriji.

Stoga ni podaci o ukupnoj proizvodnji vina u društvenom sektoru, u promatranom vremenskom nizu, prema statistici, nisu usporedivi.

Od 1962. godine taj je randman, ponovno, znatno veći od tehnološki mogućeg, a razlike postupno rastu, što znači da je pod ukupnom proizvodnjom prirodnog vina u društvenom sektoru postupno obuhvaćana ne samo sva njegova, nego i sve veća količina otkupljenog grožđa u privatnom sektoru. Te razlike mogu se i kvantificirati!

Daljnje greške uočavaju se iz randmana vina određenog na bazi ukupne proizvodnje i ukupno raspoložive količine grožđa za preradu.

Taj randman također ima tendenciju rasta, ali je sve do 1966. godine tako nizak, da je evidentno da nije realan. Od 1967. godine, opet, on je veći od tehnološki mogućeg, a naročito velike razlike postoje od 1971. godine.

Drugim riječima, na bazi ukupno raspoložive količine grožđa za preradu i ukupne proizvodnje prirodnog vina, u poljoprivrednoj i u industrijskoj statistici do 1966. godine nije obuhvaćena ni stvarna proizvodnja prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije, dok je od 1967. godine iskazana proizvodnja vina veća od moguće i razlika se povećava, tako da se sve veća količina vina u statistici dva put iskazuje.

Znači, da je industrijska statistika počela pratiti proizvodnju vina u vinarijama, koje je ranije pratila poljoprivredna statistika, i obrnuto, ali bez kontrole podataka prilikom objavljivanja.

Kako onda podaci statistike mogu biti ispravni i usporedivi?

Dakle, analizirani na bazi svih mogućih odnosa između stvarno raspoložive količine grožđa za preradu i statistički iskazane proizvodnje vina, statistički podaci o proizvodnji prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije u razdoblju 1959 — 1975. godine su pogrešni i neusporedivi. Ispravnim se mogu smatrati samo podaci za 1971 — 1974. godinu.

Pokušajmo sada ispraviti statističke podatke o proizvodnji prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije!

Da bismo to mogli moramo strogo razgraničiti pojedine veličine. Tako ćemo proizvodnju vina iz vlastitog grožđa za preradu nazvati **»vlastita proizvodnja«**, a proizvodnju na bazi ukupno raspoložive količine nazvat ćemo **»ukupna proizvodnja«**. Razlike se odnose na proizvodnju vina iz otkupljenog grožđa u privatnom sektoru. Te dvije veličine čine **»stvarnu proizvodnju«**, za razliku od **»statističke iskazane«**. Razliku između **»stvarne«** i **»statističke iskazane«** proizvodnje vina nazvat ćemo **»neobuhvaćena proizvodnja«**. Ona se može odnositi na proizvodnju vlastitog vina i na ukupnu proizvodnju vina u društvenom sektoru, a može se iskazati na dva načina: na bazi proizvodnje prema poljoprivrednoj statistici i na bazi ukupne (statističke) proizvodnje prirodnog vina. Tako ćemo i postupiti.

Zato mogu postojati i dvojake razlike, tj. da je stvarna proizvodnja vlastitog vina veća ili manja od statistički iskazane i da je ukupna proizvodnja vina veća ili manja od nje, koristeći podatke poljoprivredne i industrijske statistike. Ako je stvarna proizvodnja veća stavljen je predznak +, ako je manja predznak —. Razlike predstavljaju kvantificirane greške u statistici proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije.

Ove razlike naročito su značajne za ukupnu proizvodnju vina u njemu.

Kao kriterij za određivanje proizvodnje prirodnog vina uzamemo randman od 70,81, koji predstavlja prosječni randman u 1973/74. godini, kada u podacima poljoprivredne statistike postoji najmanja greška.

Postupivši tako, a na bazi vlastite, otkupljene i ukupno raspoložive količine grožđa za preradu u društvenom sektoru, dobili smo stvarnu proizvodnju prirodnog vina u njemu iz tabele 10.

Budući da društveni sektor ima dva izvora sirovine, to smo i proizvodnju vina podijelili na dva dijela: na vlastitu i na proizvodnju iz otkupljenog grožđa za preradu u privatnom sektoru. Njihov zbroj daje ukupnu proizvodnju prirodnog vina u društvenom sektoru.

Odatle je ujedno vidljiva daljnja greška statistike, tj. da ukupnu proizvodnju prirodnog vina u **društvenom sektoru** iskazuje kao proizvodnju

Tabela 10 — Stvarna proizvodnja prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije 1959 — 1975. godine

(00 hl)

Godina	Vlastita	Iz otkupljenog grožđa u priv. sektoru	Ukupna
1959.	3.686	7.446	11.314
1960.	4.281	3.733	8.014
1961.	5.792	5.120	10.912
1962.	6.572	6.760	13.332
1963.	6.119	7.330	13.449
1964.	8.623	6.154	14.777
1965.	9.431	4.737	14.168
1966.	10.318	7.035	17.353
1967.	8.735	5.040	13.775
1968.	10.520	5.738	16.258
1969.	11.888	8.176	20.064
1970.	10.602	5.356	15.958
1971.	11.446	5.195	16.641
1972.	10.754	11.824	22.578
1973.	14.343	12.600	26.943
1974.	11.209	9.148	21.993 ¹⁾
1975.	14.180	8.156	22.356

društvenog sektora, iako između njih postoje bitne razlike, jer su to **bitno različite veličine**. Statistika ih izjednačava, a većina korisnika, jer su tako objavljeni, razlike ne uočava iz podataka.

Jasno je, naime, da proizvodnja vina iz otkupljenog grožđa nije proizvodnja društvenog sektora, iako se vrši u njemu. Zato ona nije funkcija proizvodnje grožđa u društvenom sektoru, nego je funkcija otkupa.

Budući da je otkup grožđa za preradu u privatnom sektoru veoma nestabilan, ta se nestabilnost ispoljava u velikim razlikama u ukupnoj proizvodnji vina u društvenom sektoru, koje nisu adekvatne stvarnim razlikama u proizvodnji društvenog sektora.

Zato je proizvodnju prirodnog vina u društvenom sektoru i u statistici potrebno podijeliti i iskazivati u dva dijela, tj. kao proizvodnju društvenog sektora i kao proizvodnju u društvenom sektoru.

Slijedeći postojeću logiku statistike moglo bi se dogoditi da se, u slučaju prestanka otkupa grožđa za preradu u privatnom sektoru, iskaže samo proizvodnja vina društvenog sektora i u serijama navede zajedno s podacima o proizvodnji i iz otkupa, iako bi takvi podaci bili neusporedivi.

U postojećoj statistici skrivena je, odnosno nepoznata, stvarna proizvodnja prirodnog vina društvenog sektora i tendencija njenog kretanja, a proizvodnja »tog sektora«, kako je iskazana, deformirana je, zbog nestabilno otkupa.

1) Uključivo 1.636 vagona vina, proizvedenog iz uvezenog grožđa.

Zato je proizvodnju prirodnog vina u društvenom sektoru potrebno strogo lučiti od proizvodnje društvenog sektora. Inače su moguće velike greške i zablude.

Kvantificiraju li se razlike između stvarne vlastite i ukupne proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru i statistički iskazane proizvodnje, dobivaju se podaci iz tabele 11.

Iz njih su lako uočljive višestruke greške u statistici.

Stvarna vlastita proizvodnja prirodnog vina društvenog sektora, kako u odnosu na poljoprivrednu, tako i u odnosu na industrijsku statistiku, do 1961. godine bila je veća od iskazane. To znači da u obje statistike nije bila obuhvaćena ni sva proizvodnja vina tog sektora, a kamo li i proizvodnja iz otkupljenog grožđa.

Od 1962. godine stvarna vlastita proizvodnja vina manja je od statističkih iskazane ukupne proizvodnje, već prema poljoprivrednoj, kao i prema poljoprivrednoj i industrijskoj statistici. Razlike se povećavaju, što dokazuje da je obuhvaćen sve veći dio proizvodnje vina iz otkupljenog grožđa.

Tabela 11 — Razlike između stvarne i statistički iskazane proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije 1959 — 1975. godine

(00 hl)

Godina	Poljoprivredna statistika		Ukupna proizvodnja	
	Vlastita	Ukupna	Vlastita	Ukupna
1959.	+ 1.228	+ 8.674	+ 1.138	+ 8.584
1960.	+ 1.741	+ 5.204	+ 521	+ 4.254
1961.	+ 1.952	+ 7.072	+ 492	+ 5.612
1962.	— 78	+ 6.682	— 1.478	+ 5.282
1963.	— 2.631	+ 4.699	— 3.811	+ 3.516
1964.	— 2.977	+ 3.177	— 4.367	+ 1.787
1965.	— 289	+ 4.448	— 4.519	+ 218
1966.	— 2.671	+ 4.364	— 5.321	+ 1.714
1967.	— 3.394	+ 1.647	— 5.583	— 543
1968.	— 3.339	+ 2.399	— 6.409	— 671
1969.	— 4.513	+ 3.663	— 7.823	+ 353
1970.	— 3.260	+ 2.096	— 6.590	— 1.234
1971.	— 5.068	+ 126	— 9.348	— 4.153
1972.	— 12.398	— 574	— 18.718	— 6.894
1973.	— 12.598	+ 2	— 24.308	— 11.708
1974.	— 10.804	— 20	— 22.534	— 11.750
1975.	— 7.059	+ 1.097	— 18.409	— 10.253

— + stvarna proizvodnja prirodnog vina veća od statistički iskazane,
 — = stvarna proizvodnja manja od statistički iskazane.

Stvarna ukupna proizvodnja prirodnog vina u društvenom sektoru veća je od iskazane prema poljoprivrednoj statistici, sve do 1970. godine (nezatna razlika u 1971. godini može se zanemariti), a razlike, iako opadaju, su velike. One predstavljaju neobuhvaćenu proizvodnju prema poljoprivrednoj statistici. Zato su podaci te statistike pogrešni i neusporedivi.

Velike razlike također postoje između stvarne ukupne i statističke iskazane ukupne proizvodnje vina.

Iz podataka je vidljivo da je stvarna ukupna proizvodnja prirodnog vina u društvenom sektoru, sve do 1966. godine, bila znatno veća od statističke, obuhvaćajući proizvodnju iz poljoprivredne i iz industrijske statistike.

Od 1967. godine je obrnuto! Ukupna proizvodnja prema poljoprivrednoj i industrijskoj statistici veća je od stvarne (i moguće) proizvodnje prirodnog vina na bazi ukupno raspoložive količine grožđa za preradu, a razlike se povećavaju. One, zapravo, predstavljaju količinu vina po godinama, koja je u statistici dva put obuhvaćena; jednom u poljoprivrednoj, drugi put u industrijskoj statistici.

Dobivene razlike od 1971. godine praktički su jednake iskazanoj ukupnoj proizvodnji prirodnih vina u industriji.

Tako dolazimo do gotovo nevjerovatnog rezultata o statistici proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije: u jednim godinama nije obuhvaćena ni ukupna proizvodnja vlastitog vina, u drugim godinama stvarna ukupna proizvodnja, a u trećim je velik dio proizvodnje dva puta iskazan, jednom u poljoprivrednoj, drugi put u industrijskoj statistici.

Riječ je o istoj proizvodnji, u istom sektoru i u istoj vremenskoj seriji, za koju bi »službeni« i »objavljeni« podaci statistike morali biti ispravni i usporedivi.

Kakva je to statistika?

Kao rezultate naše analize o statistici proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije možemo, dakle, navesti:

1) U poljoprivrednoj i u industrijskoj statistici do 1961. godine, pod ukupnom proizvodnjom tog sektora nije obuhvaćena ni njegova stvarna vlastita proizvodnja, kao ni sva proizvodnja iz otkupljenog grožđa za preradu u privatnom sektoru.

2) Od 1962. do 1970. godine u poljoprivrednoj statistici pod ukupnom proizvodnjom tog sektora obuhvaćena je proizvodnja, koja je veća od njegove vlastite, ali manja od stvarne ukupne proizvodnje, na bazi ukupno raspoložive sirovine. Tek u 1971 — 1974. godini stvarna ukupna proizvodnja i proizvodnja prema poljoprivrednoj statistici su praktički izjednačene.

3) Do 1966. godine stvarna ukupna proizvodnja bila je veća od iskazane u poljoprivrednoj i industrijskoj statistici zajedno, tako da u obje statistike nije obuhvaćena stvarna ukupna proizvodnja prirodnog vina.

4) Od 1967. godine stvarna ukupna proizvodnja vina je manja od proizvodnje prema poljoprivrednoj i industrijskoj statistici, tako da se dio, i to rastući, proizvodnje dva puta iskazuje, a od 1971. godine razlike su praktički jednake iskazanoj proizvodnji prirodnog vina u industriji.

5) Razlozi za to jesu:

a) promjene u definicijama i u obuhvatu »domaće prerade« u poljoprivrednoj statistici, bez istodobnih korekcija podataka u ranijim godinama,

b) različit i nepotpun obuhvat »poljoprivrednih gospodarstava« i vinarija u poljoprivrednoj statistici,

c) različit i nepotpun obuhvat vinarija u industrijskoj statistici — u jednim godinama — i njihovo preklapanje s vinarijama obuhvaćenim u poljoprivrednoj statistici — u drugim godinama,

d) različit obuhvat pojedinih izvora sirovine,

e) nerazlikovanje vlastite proizvodnje društvenog sektora, od ukupne proizvodnje u tom sektoru,

f) pomanjkanje kontrole podataka i koordinacije između pojedinih statističkih službi.

6) Iz navedenih razloga, statistički podaci o proizvodnji prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije u razdoblju 1959 — 1975. godine, nisu ni ispravni ni usporedivi, što znači da su — poštivajući statističke kriterije — za korisnike i za samu statistiku praktički neupotrebljivi.

7) Zato je nužno da se isprave greške i objave ispravljene serije, te da se korisnicima dadu potrebne napomene.

V. GREŠKE U STATISTICI PROIZVODNJE PRIRODNOG VINA U DRUŠTVENOM SEKTORU SR HRVATSKE

1) Dodatna metodološka objašnjenja

U načelu, metodologija statističkog praćenja proizvodnje vina po republikama i sektorima morala bi biti jednaka metodologiji za Jugoslaviju. Međutim, razlike ipak postoje, a iz njih proizlaze teškoće i daljnje greške u statistici. Uzrok se nalazi u međurepubličkom i međusektorskom prometu grožđa za preradu, koji se u nas sve više razvija, a u statistici nije odvojen, mada je pod »domaćom preradom« i preradom u industriji ta količina grožđa djelomično ili potpuno obuhvaćena.

Preko grožđa za preradu vrši se i međurepubličko i međusektorsko »prelijevanje« vina, koje iz postojeće statistike nije vidljivo. Naime, iz svih definicija »domaće prerade« i objavljenih podataka, nije vidljivo kolika je količina »nabavljenog« grožđa za preradu, obuhvaćenog u preradi društvenog sektora, nabavljena i od kojeg sektora unutar i izvan republika.

Zato je pod proizvodnjom prirodnog vina u društvenom sektoru jednih republika u statistici obuhvaćena i ona količina vina, koja se dobiva preradom grožđa nabavljenog u oba sektora u drugim republikama. Na taj je način proizvodnja prirodnog vina u društvenom sektoru, a preko njege i ukupna proizvodnja vina, u republikama »kupcima« grožđa za preradu, povećana, dok je u republikama »prodavačima« adekvatno smanjena.

Metodološki, problem se svodi na to da je u postojećoj statistici količina vina proizvedenog iz nabavljenog grožđa za preradu u drugim republikama, priznata kao proizvodnja republika »prerađivača«, iako to nije. To posebno vrijedi za SR Hrvatsku (i Sloveniju), u kojoj se prerađuju velike količine grožđa, nabavljenog u oba sektora u SR Srbiji i Makedoniji. Zato se u statistici, kao proizvodnja vina SR Hrvatske, obuhvaća i iskazuje i količina, dobivena preradom grožđa, nabavljenog u tim republikama, što je očigledna greška. Ta količina vina se, doduše, proizvodi u SR Hrvatskoj, ali to nije proizvodnja SR Hrvatske.

Zato bi i tu grešku trebalo otkloniti, jer se u protivnom deformiraju odnosi i tendencije kretanja u proizvodnji prirodnog vina u i među republikama, i to na štetu republika »kupaca« grožđa za preradu. Na taj način ujedno ostaje nepoznata njihova stvarna proizvodnja i tendencija njenog kretanja, jer količina vina, dobivena preradom nabavljenog grožđa u drugim republikama, nije odvojena.

Tako se na razini republika javlja metodološki problem, koji ne postoji na razini Jugoslavije. Osim međusektorskog, to je i problem međurepubličkog prometa grožđa za preradu i iz njega proizašlih razlika u »proizvodnji« prirodnog vina.

Zato bi proizvodnju vina u društvenom sektoru po republikama trebalo podijeliti ne samo na »vlastitu« i na »proizvodnju iz otkupljenog grožđa«, već bi posljednju trebalo dalje podijeliti na proizvodnju iz otkupljenog (nabavljenog) grožđa »unutar republika« i »izvan republika«. Isto tako, ukupnu proizvodnju prirodnog vina u republikama »kupcima« trebalo bi podijeliti na »vlastitu« i na »proizvodnju iz nabavljenog grožđa za preradu u drugim republikama«, odnosno, na smanjenu proizvodnju, zbog prodaje grožđa drugim republikama, u republikama »prodavačima«.

Tako, kada je riječ o proizvodnji prirodnog vina u SR Hrvatskoj, pored ostalih, treba — ako je to moguće — odrediti i grešku koja nastaje zbog prerade grožđa nabavljenog u drugim republikama.

2) Osnova za određivanje grešaka u statistici proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru SR Hrvatske

Na bazi ranije navedenih podataka o proizvodnji i otkupu grožđa po sektorima i o proizvodnji prirodnog vina, za društveni sektor SR Hrvatske dobiveni su osnovni podaci iz tabele 12.

Pažljivijim uspoređivanjem već iz njih je vidljivo da postoje greške. Tako je u 1971. i 1974. godini ukupna proizvodnja prirodnog vina, već prema poljoprivrednoj statistici, veća od ukupno raspoložive količine grožđa za preradu iz SR Hrvatske.

To je dokaz da se dio proizvodnje vina dobiva iz grožđa nabavljenog u drugim republikama i da je on obuhvaćen u proizvodnji društvenog sektora SR Hrvatske, a preko njega i u njenoj ukupnoj proizvodnji. Zato bi te serije podataka trebalo očistiti.

Poslužimo li se, opet, randmanom vina, kao osnovnim kriterijem, jednako kao i za Jugoslaviju, dobivamo podatke iz tabele 13.

Iskazan na bazi količine vlastitog grožđa i proizvodnje vina prema poljoprivrednoj statistici, dobiveni randman vina već do 1961. godine nije realan; u 1959. i 1961. godini znatno je manji, a u 1960. godini veći od stvarnog.

Znači, da već u tim godinama nije primijenjen jedinstven obuhvat sirovine.

Jednako kao i za Jugoslaviju, taj je randman u SR Hrvatskoj od 1962. godine daleko veći od tehnološki mogućeg, ali su i razlike u njemu znatno veće od jugoslavenskih. To dokazuje da se u društvenom sektoru SR Hrvatske prerađuje relativno više otkupljenog grožđa.

Određen na bazi ukupno raspoložive količine grožđa za preradu iz SR Hrvatske, dobiveni randman vina manji je od stvarnog, sve do 1963. godine, iako je do tada postupno rastao. Znači da pod »domaćom preradom

Tabela 12 — Raspoloživa količina grožđa za preradu i proizvodnja prirodnog vina prema statistici u društvenom sektoru SR Hrvatske 1959 — 1975. godine

Godina	Raspoloživa količina grožđa — tona		Proizvodnja prirodnog vina — 00 hl	
	Vlastita	Ukupna ¹⁾	Poljoprivredna statistika	Ukupna
1959.	13.961	48.077	860	(860)
1960.	11.701	29.066	958	(958)
1961.	13.669	23.451	809	(809)
1962.	17.956	48.465	1.800	1.812,26
1963.	17.230	48.703	3.080	3.084,87
1964.	18.290	46.054	3.780	3.826,91
1965.	19.401	45.994	3.803	3.925,08
1966.	22.510	42.170	3.431	3.568,25
1967.	23.588	48.484	4.134	4.513,20
1968.	22.814	47.015	3.736	5.205,31
1969.	21.115	41.264	3.485	3.832,56
1970.	24.434	45.514	3.397	3.923,60
1971.	24.765	38.134	4.014	4.758,41
1972.	22.227	45.932	3.433	5.840,50
1973.	33.137	55.712	4.411	8.470,48
1974.	25.368	57.077	5.115	9.120,67
1975.	22.454	42.580	3.572	7.797,14

1) Na bazi otkupljenog grožđa za preradu u SR Hrvatskoj. Sastavljeno prema tabeli 1, 3 i 7.

dom« do tada nije obuhvaćena ni sva količina grožđa iz SR Hrvatske. Međutim, dok je u Jugoslaviji taj randman u cijelom nizu znatno manji od stvarnog, u SR Hrvatskoj je od 1964. znatno veći. To, opet, znači da je od tada obuhvaćena i prerada grožđa nabavljenog u drugim republikama, jer iz njega proizvedena količina vina povećava randman u odnosu na stvarni i mogući.

Odredi li se na bazi vlastite količine grožđa i ukupne proizvodnje vina, prema poljoprivrednoj statistici i statistici industrije, randman vina u društvenom sektoru SR Hrvatske od 1962. godine daleko je veći od tehnološki mogućeg, ali je znatno veći i od istog randmana u Jugoslaviji. Slijedi da je od te godine u obje statistike obuhvaćena veća količina otkupljenog i u drugim republikama nabavljenog grožđa.

Tabela 13 — Randman vina u društvenom sektoru SR Hrvatske na bazi vlastite i ukupno raspoložive količine grožđa za preradu — bez međurepubličkog prometa — i statistički iskazane proizvodnje prirodnog vina 1959 — 1975. godine

(%)

Godina	Poljoprivredna statistika		Ukupna proizvodnja	
	Vlastita	Ukupna	Vlastita	Ukupna
1959.	61,60	17,89	(61,60)	(17,89)
1960.	81,87	32,96	(81,87)	(32,96)
1961.	59,18	34,49	(59,18)	(34,49)
1962.	100,24	37,14	100,93	37,39
1963.	178,76	63,24	179,04	63,34
1964.	206,67	82,07	209,23	83,09
1965.	196,02	82,68	202,31	85,34
1966.	152,42	81,36	158,52	84,61
1967.	179,50	87,33	191,76	93,29
1968.	163,76	79,46	228,16	110,71
1969.	165,05	84,45	181,51	92,87
1970.	139,03	74,63	160,58	86,20
1971.	162,08	105,26	192,14	124,78
1972.	154,45	74,74	262,76	127,15
1973.	133,11	79,17	255,62	152,04
1974.	201,63	89,61	359,52	159,79
1975.	159,08	83,89	347,25	183,12

Određen na bazi ukupno raspoložive količine grožđa za preradu iz SR Hrvatske i statistički iskazane proizvodnje prirodnog vina, sve do 1963. godine dobiveni randman vina znatno je manji od stvarnog i mogućeg. Znači, da u obje statistike do te godine nije obuhvaćena ni prerada raspoloživog grožđa iz SR Hrvatske.

I tako određen, randman prirodnog vina u društvenom sektoru SR Hrvatske od 1964. godine veći je od stvarnog, a razlike se povećavaju. One proizlaze iz obuhvata prerade grožđa nabavljenog u drugim republikama. Te su razlike naročito velike od 1971. godine, zbog dvostrukog obračunavanja u statistici.

Drugim riječima, greške u statistici proizvodnje prirodnog vina u društveno msektoru SR Hrvatske, jednake su greškama za taj sektor u Jugoslaviji, samo se još povećavaju, zbog različitog obuhvata grožđa za preradu iz međurepubličkog prometa.

Primijenimo li jednak randman, kao i za Jugoslaviju, dobivamo podatke o stvarnoj proizvodnji prirodnog vina u društvenom sektoru SR Hrvatske, na bazi njene sirovine, iz tabele 14.

Iz njih je vidljivo da je vlastita proizvodnja prirodnog vina u društvenom sektoru mala i da ima blagu tendenciju rasta. Proizvodnja vina iz otkupljenog grožđa za preradu od privatnog sektora u republici nestabilna je i relativno velika. U prosjeku 1971/75. godine iznosila je 1.578,8 vagona, što je jednako 87,1% vlastite i 46,5% ukupne proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru SR Hrvatske od njenog grožđa.

Tabela 14 — Stvarna proizvodnja prirodnog vina u društvenom sektoru SR Hrvatske na bazi njenog grožđa 1959 — 1975. godine

(00 hl)

Godina	Vlastita	Iz otkupljenog grožđa u priv. sektoru	Ukupno
1959.	989	2.415	3.404
1960.	829	1.229	2.058
1961.	968	693	1.661
1962.	1.271	2.161	3.432
1963.	1.220	2.229	3.449
1964.	1.295	1.966	3.261
1965.	1.374	1.883	3.257
1966.	1.594	1.392	2.986
1967.	1.670	1.763	3.433
1968.	1.615	1.714	3.329
1969.	1.495	1.427	2.922
1970.	1.730	1.493	3.223
1971.	1.754	946	2.700
1972.	1.574	1.678	3.252
1973.	2.346	1.599	3.945
1974.	1.796	2.246	4.042
1975.	1.590	1.425	3.015

Usporede li se dobiveni podaci o stvarnoj proizvodnji prirodnog vina s proizvodnjom prema statistici, dobivaju se razlike iz tabele 15. One kazuju ne samo na greške u statistici, već i na proizvodnju vina iz grožđa nabavljenog u drugim republikama.

U 1959. i 1961. godini stvarna proizvodnja vlastitog vina u društvenom sektoru SR Hrvatske bila je veća od ukupne proizvodnje prema poljoprivrednoj statistici. U svim ostalim godinama ona je manja.

Stvarna ukupna proizvodnja iz grožđa porijeklom iz SR Hrvatske bila je veća od iskazane prema poljoprivrednoj statistici, sve do 1963. godine. Razlike se odnose na neobuhvaćenu proizvodnju. Međutim, za razliku od društvenog sektora Jugoslavije, u tom sektoru SR Hrvatske stvarna ukupna proizvodnja prirodnog vina — na bazi njenog grožđa — u odnosu na proizvodnju vina prema poljoprivrednoj statistici, od 1964. godine manja je u svim godinama. Da su podaci poljoprivredne statistike pouzdani, razlike bi se odnosile na količinu vina, proizvedenog iz kupljenog grožđa u drugim republikama.

Tabela 15 — Razlike između stvarne i statistički iskazane proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru SR Hrvatske 1959 — 1975. godine

(00 hl)

Godina	Poljoprivredna statistika		Ukupna proizvodnja	
	Vlastita	Ukupna	Vlastita	Ukupna
1959.	+ 129	+2.544	(+ 129)	(+2.544)
1960.	— 129	+1.100	(— 129)	(+1.100)
1961.	+ 159	+ 852	(+ 159)	(+ 852)
1962.	— 529	+1.632	— 541,26	—1.619,74
1963.	—1.860	+ 369	—1.864,87	+ 364,13
1964.	—2.485	— 519	—2.531,91	— 565,91
1965.	—2.429	— 546	—2.551,08	— 668,08
1966.	—1.837	— 445	—1.974,25	— 582,25
1967.	—2.564	— 801	—2.853,20	—1.090,20
1968.	—2.121	— 407	—3.590,31	—1.876,31
1969.	—1.990	— 563	—2.337,56	— 910,56
1970.	—1.667	— 174	—2.193,60	— 700,60
1971.	—2.260	—1.314	—3.004,41	—2.058,41
1972.	—1.859	— 181	—4.266,50	—2.588,50
1973.	—2.065	— 466	—6.124,48	—4.525,48
1974.	—3.319	—1.073	—7.324,67	—5.078,67
1975.	—1.982	— 557	—6.207,14	—4.782,14

Između stvarne vlastite i statistički iskazane ukupne proizvodnje prirodnog vina, u društvenom sektoru SR Hrvatske postoje razlike, analogne razlikama za društveni sektor Jugoslavije, u istim godinama.

Između stvarne ukupne proizvodnje i ukupne proizvodnje vina prema statistici, naprotiv, postoje bitna odstupanja. Dok je u Jugoslaviji stvarna ukupna proizvodnja veća od statistički iskazane, sve do 1966. godine, u SR Hrvatskoj je manja već od 1962, a apsolutne razlike u SR Hrvatskoj 1967—1969. godine veće su od jugoslavenskih. Da su podaci statistike ispravni, ove razlike predstavljale bi stvarnu »ukupnu« proizvodnju prirodnog vina iz nabavljenog grožđa za preradu u drugim republikama.

Zbog dvostrukog obračunavanja ove razlike se naročito povećavaju od 1971. godine.

Kako je pokazala analiza za Jugoslaviju, razlike između stvarne i statistički iskazane ukupne proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru 1971—1974. godine, praktički su jednake proizvodnji prirodnog vina u industrijskoj statistici.

Jednako bi trebalo vrijediti i za SR Hrvatsku.

Međutim, dobivena razlika u SR Hrvatskoj u prosjeku 1971/74. godine veća je od proizvodnje prema industrijskoj statistici za 758,5 vagona vina.

Budući da je stvarna ukupna proizvodnja prirodnog vina u društvenom sektoru SR Hrvatske, određena samo na bazi raspoložive količine njenog grožđa za preradu, to se navedena razlika može odnositi isključivo na vino proizvedeno iz nabavljenog grožđa u drugim republikama.

Zbog metodoloških grešaka statistike, ove razlike se u drugim godinama ne mogu sigurno odrediti, iako je evidentno da one postoje.

Tako o statistici proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru SR Hrvatske dolazimo do slijedećih rezultata:

1) Metodološke greške u statistici proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru SR Hrvatske jednake su greškama za Jugoslaviju, samo su povećane, zbog različitog obuhvata i posebno neiskazane prerade grožđa iz međurepubličkog prometa.

2) Odatle proizašle greške nije moguće odrediti za sve godine analiziranog vremenskog niza, ali je iz podataka vidljivo da je ona u prosjeku 1971/74. godine iznosila 758,5 vagona vina.

3) Stoga se može samo konstatirati da se u društvenom sektoru SR Hrvatske proizvode značajne količine prirodnog vina iz grožđa nabavljenog u drugim republikama i da metodologija postojeće statistike nije zadovoljavajuća, jer ne omogućuje da se ta količina odredi u svim godinama.

VI. ZAKLJUČCI

1) U službenim i objavljenim podacima o proizvodnji prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije postoje višestruke greške, zbog kojih ti podaci u vremenskom nizu 1959—1975. godine nisu ispravni ni usporedivi.

2) Greške su nastale:

a) Zbog promijenjene definicije »domaće prerade«, te različitog obuhvata izvora sirovine i vinarija u poljoprivrednoj statistici,

b) Zbog nedovoljnog razlikovanja pojedinih izvora sirovine, kao i nerazlikovanja proizvodnje društvenog sektora, od proizvodnje u društvenom sektoru,

c) Zbog različitog obuhvata prerade u industrijskoj statistici, te nepotpunog obuhvata u poljoprivrednoj i industrijskoj statistici, na jednoj strani, kao i djelomičnog do potpunog preklapanja podataka između poljoprivredne i industrijske statistike, na drugoj strani.

3) Metodološki jednake greške postoje i u statistici proizvodnje prirodnog vina u društvenom sektoru SR Hrvatske, samo se one još povećavaju, zbog međurepubličkog prometa grožđa za preradu i iz njega proizašlih razlika u proizvodnji vina, koje u statistici nisu odvojene.

4) Zato je nužno ispraviti greške i objaviti ispravljene serije podataka o proizvodnji prirodnog vina u društvenom sektoru Jugoslavije i po republikama, kako bi korisnici dobili ispravne i usporedive podatke.

5) Također bi trebalo izvršiti odgovarajuće korekcije i u podacima o proizvodnji prirodnog vina u privatnom sektoru, kao i o ukupnoj proizvodnji vina u Jugoslaviji i po republikama.

6) Da bi se ispravile postojeće i spriječile buduće greške u statistici, potrebno je izraditi novu metodologiju za praćenje proizvodnje vina u Jugoslaviji općenito, a po republikama i sektorima posebno, koja bi se primjenjivala jedinstveno i stalno.

7) Usporedo s tim potrebna je veća kontrola podataka, kao i veća suradnja između pojedinih statističkih službi.

U protivnom će korisnici te statistike i dalje biti u situaciji da na bazi pogrešnih i neusporedivih podataka dolaze do pogrešnih rezultata i zaključaka o ukupnoj proizvodnji i o proizvodnji prirodnog vina po sektorima u Jugoslaviji i po republikama.